

Altijd jong zijn

– Radha Burnier

Er bestaat een Sanskriet vers dat vele generaties mensen in India geïnspireerd heeft door zijn eenvoud en diepte. Vertaald in het Nederlands staat er: ‘Kijk! Er zitten drie oudere discipelen en een jonge leraar onder de banyanboom. De leraar geeft een uiteenzetting in stilte en de discipelen zijn vrij van twijfel.’

Dit vers verwijst naar Dakshinamurti, een aspect van de grote god Shiva. Het schildert hem af als de typische leraar, eeuwig jong. Het intrigeert het denkvermogen door jeugd en ouderdom tegenover elkaar te zetten – jeugd verbonden met wijsheid en ouderdom met perplexiteit. De schittering van de banyanboom, het symbool van de Natuur voor een lang leven en zelfs eeuwigheid, vormt de achtergrond.

Volgens de aloude tradities zijn alle onsterfelijken eeuwig jong. Wij kunnen ons geen onsterfelijke voorstellen die ieder jaar steeds ouder wordt, ‘zonder tanden, zonder ogen, zonder smaak, zonder alles’, om Shakespeare aan te halen. Zo iemand zou nauwelijks een inspirerende deva-figuur zijn. De deva’s of onsterfelijken worden niet oud, hetgeen gesuggereerd wordt door het idee dat de onsterfelijken nooit de aarde aanraken. Als zij dat wel doen, worden ze bezoedeld en gestraft. Deva’s zijn niet alleen eeuwig jong, maar stralend van licht, alert en gelukkig.

Volgens de theosofische literatuur kunnen de adepten of bevrijden die de gebondenheid van karma overstegen hebben, vele jaren leven in het stoffelijk lichaam (als zij er een willen hebben) schijnbaar zonder ouder te worden. Toen mevrouw Blavatsky sprak met Charles Johnston, die haar iets vroeg over de leeftijd van haar Meester, antwoordde zij:

Dit artikel komt ook als top-artikel op de website www.theosofie.nl

'Dat kan ik je niet precies vertellen, want dat weet ik niet. Maar ik zal je dit vertellen. Ik heb hem voor het eerst ontmoet toen ik twintig was – in 1851. Hij was toen in de kracht van zijn leven. Ik ben nu een oude vrouw, maar hij is geen dag ouder geworden.'
(Cranston's biografie van HPB, p.321)

Karma beïnvloedt ons allen op het fysieke, emotionele en mentale niveau. Het lichaam dat wij hebben en de conditie waarin het wordt veranderd door onze handelingen, emoties en gedachten – alles maakt deel uit van het spel van de karmische krachten. Als wij geboren worden met bepaalde genetische trekken en raciale karakteristieken is dat de uitwerking van karma.

'Wie ben ik?' Wie is de 'ik' die jong wil blijven? Dit is een cruciale vraag; zonder een waarachtig antwoord is het onmogelijk om het geheim van het jong blijven te ontdekken.

Maar door de kwaliteit van ons huidige leven kunnen wij het lichaam begiftigen met gratie of het onaantrekkelijk oud maken. Het lichaam verandert volgens onze mentale staat. Bezorgdheid geeft zorgelijke rimpels in het gezicht; ambitie maakt het hard. Begeerten en zelfzucht veroorzaken stress en beïnvloeden niet alleen de gezondheid maar ook de verschijningsvorm van het lichaam. Daarom worden sommige mensen elegant ouder terwijl anderen zelfs op middelbare leeftijd al onaantrekkelijk zijn.

Mentale houdingen variëren enorm, al naar gelang iemand leeft met of zonder gehechtheid. Daar de adepten vrij zijn van gehechtheid aan de onwettelijkheden van de wereld, hebben zij geen problemen die afbreuk doen aan de conditie van het lichaam. Zij scheppen geen karma in het heden, en de meesten van hen hebben het karma dat ze in het verleden gecreëerd hebben uitgeput. Vandaar dat hun lichamen niet verslechteren – althans niet in

hetzelfde tempo als die van gewone mensen.

Wij beseffen allemaal dat het fantastisch is om jong te zijn. Mensen die wanhopig proberen jong te zijn voelen op de een of andere manier de schoonheid van de jeugd en lijden ook aan doodsangst. Jongeren zijn levend, enthousiast en ze reageren met vreugde en spontaniteit op de natuur, op medemensen en op het goede en het schone. Zij zijn spontaan, daar ze minder geconditioneerd zijn dan volwassenen. Door hun onschuld huppelen ze van vreugde zonder enige reden, gelukkig zoals volwassenen dat niet kunnen zijn. Bij het contact met jongeren ervaren volwassenen plaatsvervangend een deel van die vreugde, spontaniteit en onschuld. Zij verlangen ernaar een manier te vinden om jong te blijven.

In verschillende perioden hebben mensen getracht het levenselixir te ontdekken. De Vedische Indiërs bezongen het soma-sap waarvan de goden genieten. De mensen beoefenden alchemie, gebruikten spreuken, brouwen drankjes en praktiseerden strenge soberheidsmaatregelen om het lichaam te conserveren en veroudering te voorkomen. Maar geen van deze middelen lijkt erg succesvol te zijn geweest, want niemand heeft het geheim van de jeugd doorgegeven aan de wereld.

Kan de tijd overwonnen worden door zulke activiteiten? Om dat te ontdekken moeten wij onderzoek doen naar de essentie van de jeugd, naar de bron ervan. Is die eigen aan het lichaam? Kunnen jeugd en een lang leven vastgepind worden op het lichaam door de samenstelling ervan te veranderen of door er geleend materiaal zoals een varkenslever of een apenbrein in te zetten?

Naarmate het mensenlichaam verouderd, wordt ook het denkvermogen oud en stijf door herinneringen, vooroordelen, begeerten en gehechtheden. Of is het andersom? In het hierboven aangehaalde vers is de jonge leraar stralend van wijsheid, in staat tot communiceren zonder te spreken. De context stelt de vraag die herhaald werd door Sri Ramana Maharshi: 'Wie ben ik?'

Wie is de 'ik' die jong wil blijven? Dit is een cruciale vraag; zonder een waarachtig antwoord is het onmogelijk om het geheim van het jong blijven te ontdekken. Dinosauriërs met kleine hersenen leefden lang, maar mensen willen vast en zeker jong blijven zoals de deva's en geen eeuwen meegaan zoals de dinosauriërs!

De *Bhagavad Gita* vergelijkt het lichaam met een kledingstuk; net zoals versleten kleren afgeworpen worden en door nieuwe vervangen, moeten wij onze lichamen laten gaan naarmate ze ouder worden en nieuwe aantrekken. Wij beseffen dat nieuwe kleren beter zijn dan versleten kleren, maar zelfs doodzieken, verlamden en bedlegerigen klampen zich vast aan het uitgeputte lichaam. De Boeddha leerde dat alles wat samengesteld is zal desintegreren, terwijl de *Bhagavad Gita* erop wijst dat wat geboren wordt, moet sterven en dat alles wat onderworpen is aan de dood onderworpen is aan wedergeboorte. Alleen de bewoner van het lichaam is onsterfelijk en onkwetsbaar. Alleen als wij beseffen dat het Zelf niet het lichaam is, maar dat mysterieuze element is dat het lichaam gebruikt en verlaat wanneer dat nodig is, zullen wij het geheim van leeftijdsloos en onsterfelijk zijn ontdekken.

De meesten van ons voelen iets diep binnenin ons, dat niet het lichaam is dat we zien, afgescheiden van ons 'wezen' of Zelf. Wij nemen ook emoties, herinneringen, gedachten en andere interne activiteiten waar. Het gevoel van 'zijn' zit in geen van deze dingen. Als het lichaam verminkt wordt, heeft dat geen invloed op het gevoel van zijn; niemand voelt dat zijn eigen natuur gemutileerd is. Herinneringen, beelden en stromingen van het denkvermogen – Krishnaji noemde dit allemaal de inhoud van bewustzijn. Ze duiken voortdurend op en verdwijnen weer. De ervaring van zijn blijft, niet beïnvloed door – en niet geïdentificeerd met – elke gedachte of gevoel welke opkomt en weer verdwijnt. Als wij ons zouden identificeren met zulke stromingen zouden wij voortdurend ons karakter aan het veranderen zijn. Aan al deze veranderingen ligt een gevoel van zijn ten

grondslag, dat wij misschien voelen in onze stille momenten.

Ofschoon mensen misschien de Heer Boeddha visualiseren met behulp van een mentaal plaatje, zei hij zelf dat diegene die het *dhamma* ziet, degene is die hem waarlijk ziet. De Boeddha is wezenlijk het verlichte bewustzijn en geen figuur. Eén zijn met het *dhamma* of de waarheid is een toestand van wijsheid. Hij die de ware lering begrijpt en wijsheid bereikt, kent de Boeddha.

Alleen als wij beseffen dat het Zelf niet het lichaam is, maar dat mysterieuze element is dat het lichaam gebruikt en verlaat wanneer dat nodig is, zullen wij het geheim van leeftijdsloos en onsterfelijk zijn ontdekken.

Op gelijksoortige wijze verklaarde H.P. Blavatsky dat mensen die de Meester willen zien, vaak alleen maar een lichaam en een gezicht willen zien: dat is een masker, niet de Meester. De Meester is een bewustzijn dat al-doordringend is, verheven, vol liefde, wijsheid en vrede. Het verandert nooit, noch verliest het de zuiverheid van zijn eigen natuur. In de *Yoga-vasishtha* staat een verklaring van doodloosheid door een onsterfelijke: 'Mijn denkvermogen verblijft noch in het verleden noch in de toekomst, maar is altijd in het heden.' Verleden en toekomst zijn mentale verschijnselen, veroorzaakt door bewegingen van het denkvermogen. Als dat teruggaat om ervaringen opnieuw te beleven, schept het het 'verleden'; in een andere richting bewegen door begeerte of hoop maakt het de 'toekomst'. Wanneer het denkvermogen niet gaat dwalen, blijft het stabiel in het heden; het is vrij van de tijd. Alleen in het heden bestaat er liefde – ware, universele verwantschap.

Als de onsterfelijke verdergaat met zijn leringen, zegt hij dat gedachten zoals 'Dit heb ik vandaag gekregen, en morgen krijg

ik iets beters', nooit in zijn denkvermogen opkomen. Nooit ervaart zijn denkvermogen: 'Dit is mijn vriend, aan mij verwant; de ander is een vreemde, een onbekende.' Bevrijd van de binding der begeerte – die de toekomst projecteert en terugkijkt naar het verleden om begerenswaardige dingen te verwerven – wordt de wijze met het stabiele denkvermogen beschreven in de *Bhagavad Gita*. Hij is sereen, vredig en vreugdevol en zeker onsterfelijk, daar hij zichzelf bevrijd heeft van de greep van de tijd.

Om jong te zijn, moet het denkvermogen vrij zijn, niet gebonden.

In een lezing, afgedrukt in *The Spiritual Life*, zegt Dr. Besant:

'Wij zijn geen slaven van de tijd, behalve als wij buigen voor zijn dwingende tirannie en toestaan dat hij ons blinddoekt met zijn banden van dood en geboorte. Wij zijn altijd onszelf en kunnen vastberaden doorstappen door de veranderende lichtplekken en schaduwen die geworpen worden door zijn toverlantaarn over het leven dat hij niet kan verouderen. Waarom worden de goden afgebeeld als altijd jong, behalve om ons eraan te herinneren dat het ware leven niet aangeraakt wordt door de tijd? Wij lenen iets van de kracht en kalmte van de eeuwigheid wanneer wij er in trachten te leven, waarbij wij ontsnappen uit het net van de grote Betoveraar.'

De tiran Tijd woont in ons, gevoed door onze mentale activiteiten en begeerte naar voorbijgaande dingen. Al naar gelang onze mentale conditie gaat de tijd snel of traag voorbij. Hartstochten en emoties bezwaren de denkvermogens van stervelingen, terwijl de goden, niet besmet door wereldse gedachten en begeerten, onsterfelijkheid en jeugd ervaren.

Om jong en mooi te zijn moeten wij noodzakelijkerwijs vrij worden van de driften – de drang om ergens aan te komen, om de eerste te zijn, te presteren – die ons tot slaaf van de tijd maken. De tijd ontnemt de hersenen en het denkvermogen hun gevoeligheid en flexibiliteit en maakt ze vatbaar voor de angsten van zelfzuchtigheid die het lichaam doen verouderen.

Wij moeten volkomen anders gaan leven om de jeugd te bewaren. De *Dhammapada* stelt: *'De dood neemt de mens mee die wereldse bloemen wil plukken, net als een grote watervloed een slapend dorpje meevoert.'*

Wereldse bloemen, hoe schitterend ze ook zijn mogen, zijn illusoire bronnen van geluk. De *Stem van de Stilte* zegt: *'onder elke bloem ligt een opgerolde slang.'* Ook in de Bijbel vinden we zinnen als 'Sta op uit de dood,' wat geen oproep is om een dood lichaam uit zijn kist te halen, maar om tevoorschijn te komen uit de dood-achtige conditie van werelds denken.

Gehechtheid is juist de essentie van het wereldse denkvermogen; afwezigheid van gehechtheid is vrijheid. Om jong te zijn, moet het denkvermogen vrij zijn, niet gebonden. Om de *Dhammapada* weer aan te halen: 'De afwezigheid van nadenkendheid is de weg naar de dood. De aandachtigen sterven niet, de onaanachtigen zijn alsof ze al dood zijn. Waakzaamheid in het dagelijks leven die ons helpt iedere zelfzuchtige hartstocht, gedachte en houding los te laten is een pad naar een goddelijke toestand, vol liefde en wijsheid. Egoïsme is onwetendheid, gebrek aan wijsheid. Zullen wij onszelf jong maken door juist leven, of zullen we wachten op technici en tovenaars om de ellende van egoïsme te verlengen?

Uit: *The Theosophist*, februari 2003
Vertaling: A.M.I.